

1-52

395631/51639

Cena asobnaho numeru 5 kap.

Hod V.

Wilnia, 1 (13) Studnia (Janwara) 1910 h.

№ 1.

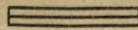
Naša Niwa

PIERŠAJA BIEŁARUSKAJA HAZETA Z RYSUNKAMI
Wychodzić što tydzień ruskimi i polskimi literami.

Adres redakcii i administracii: Wilna, Wilenskaja wulica № 20.

Č—czytać jak polskaje CZ. Š—czytać jak polskaje SZ.

Hod wydańnia V.

Hod wydańnia V.

PRYJMAJECCA PADPISKA na 1910 hod
na pieršuju biełaruskuju hazetu z rysunkami

„Naša Niwa“

„Naša Niwa“ pastawiła sabie metu budzić u biełarusou pačuóie čelawieka i hramadzianina, hołasna hawaryé ab jaho patrebach i prawoch.

„Naša Niwa“ úsie nowyje dumskije zakony, katoryje datykajuc Biełarusi, raźbiraje i aceniwaje żywymi prykładami z žyćcia Biełaruskaho kraju.

„Naša Niwa“ tłumačyc swaim čytacelom usio, što robicca na celym świecie i ũ Rasiei.

„Naša Niwa“ drukuje praktyčnyje hutarki ab haspadarcy, tłumačyc, jak narychtawać reznnyje kulturnyje sprawy (kooperacii, sielskije bančki, biblioteki, kniharni i dr.).

„Naša Niwa“ u Pačtowaj skryncy“ daje atkazy na úsie pytańnia, tłumačyc zakony, pakazywaje dobryje knižki biełaruskije, polskije, ruskije i inš.

„Naša Niwa“ kaštuje s pierasyłkaj i dastaŭkaj da chaty: na 1 hod — 2 rub. 50 kap. na 1/2 hoda — 1 rub. 25 kap., na 3 mies.—65 kap., na 1 miesiac—25 kap. Za hranicu na hod—4 rubli, na 1/2 h.—2 rub.

Hadawye padpišcyki, katoryje zapłaćać hrošy z hary atrymajuć darma Kalendar „Našaje Niwy“ na 1910 hod, a za pryplatu 20 kapiejek. Zbornik biełaruskich narodnych piesieñ z notami, sabranych A. Hryniewiczem.

Redaktar-Wydawiec **A. Ŭlasou.**

Adres Redakcii i Kantory: Wilnia, Wilenskaja 20.

Z hetym dniom „Naša Niwa“ ũstupaje ũ piaty hod swajho Źycia. Woš čatiry hady tamu nazad horstka ludziej zasnowała pieršuju biełaruskuju hazetu, zašwaciła zorku—prawodnicu nacionalnaho Źycia, pazwała synoŭ zabytaho kraju šukać zahublenuju u pachodzie wiekoŭ, swaju narodnuju ideju. Horstka pašlancoŭ wiešciačych biełaruskamu narodu dobruju nawiuu, z hodu na hod ũsio razrastałasia...

Zabyty narod, jak ziernie nad pramieniami sonca, jak Łazar, pad dziejstwam dziwu, aŹyŭ... Dobraja nawina šwietłaho, budučaŭo, kulturnaho Źycia, jak zwon šwiatočny praniesłasia pa kraju i kłałasia u wušy i siercy synoŭ, aŹ sercy tyje uskałychnulisia wialikaj miłašciu da rodnaj ziamli.

Praznačenyim šledam idziem z wieraj u hety Nowy Hod, wiedajučy, što jak kraj naš šyrok, usiudy nas spatkajuć braty našy, što siamiejka naša uzrasła. što u ciazkaj pracy došwitkoŭ našaho adradžeńnia majemo šwieŹyje, nowyje niespracawanyje ruki. Dyk z wieraj u nowuju, šwietłaju budučynu witajmo, braty Bielarusy, hety Nowy Hod!

U DUMIE I KALA DUMY.

Zasiedańnie 29-aje. Razhladajuć prajekt zakona ab nałohach na haradzkiye domy. Kab pawysić dachod kazny, prawicielstwo apracawało hety prajekt. Niekatoryje deputaty haworać proci hetaho nałoha. Duma prahlad zakonu adłaŹyła.

Dalej razhladali prajekt zakonu ab pawieličeńni pensii čynoŭnikam hubernatarskich kancelaryj. Dep. *Godniow* (akciabryst-Kazansk. h.) prapanuje Dumie atkinuć hety prajekt zakona dziela taho, što padwyšeńnie pensii hubernskim čynoŭnikom moŹe tolki tady stacca, kali Prawicielstwo padašć u Dumu prajekt zakonu ab reformach; a ciapier prawicielstwo choće pakinuć usio pa staramu, a tolki pabolšyć čynoŭnikam pensii. Jamu atkazywaje Pieršy ministar *Stołypin*. Jon kaŹe: „Prajekt huberskaj reformy nia moŹe razhladacca ũ Dumie razam z reformaj pawietowaj i wałasnoj, dziela taho, što zaleŹna ad pieramien u pawietowaj i wałasnoj arhanizaciji, treba sastaŭlać prajekt huberskaj reformy. Dep. *Kuźniecaw* (soc. dem. ad Jekatierynosł. hub.) padaje hołas proci hetaho zakonu, dziela taho, što narod i tak uŹo biedny, a z jaho biaruć usio nowyje i nowyje padatki na čynoŭnikoŭ. „Kali ministerstwa bačyć, što čynoŭniki niamohuć čekać, to niechaj pamoŹe im swaimi sekretnymi kapitałami, katoryje wydatkujuca tolki na Azefoŭ, dy na Woskresienskich“. Hałasami centru i prawych prajekt zakonu pryniaty.

* * *

Zasiedańnie 30-aje. Zakančywjajuć prahlad zakona ab nałohach na haradzkije majetnaści. Prajekt zakoná Duma pryjmaje; haspadary haradzkich majetnaściej pawinny płacić 6% ad ahulnaho dachodu. Wiečeram razhladajuć zapros ab uzrywie na Astrachanskaj wulicy, dzie byŭ zabity načalnik tajnaj paliciji pałk. Karpow. Pieršy wystupaje Dep. Hr. *Bobrynski* (umier prawy ad Tusk. hub.), jon razskazywaje ab Karpowie, jak ab heroju, prociŭ katoraho možna-b skazać tolki što jon byŭ lišnie śmiely. „Śpi ũ spakaju, wialiki heroj, ajčy- zna nie zabudzie ab tabie i ab twaich sirotach!“ zakančywaje *Bobrynski*. Prawakacii Hr. *Bobrynski* ũ hetym wypadku nie bačyc, bačyc tolki prastupak, ubiŭstwa paduřadnym swajho načalnika. U čacie pramowy Hr. *Bobrynskaho* na pramowy zapisałosia 40 pramoŭcoŭ. Pašla Hr. *Bobr.* wystupaje Dep. *Milukow* (k-det. ad hor. *Piecierb.*) Pierš napierš pytaje *Milukow*, da kaho należała taja kwatara? — I atkazywaje, što apirajučysia na palicejskije i hazetnyje wiedamaści, jasna widać, što kwatara należała da Karpowa. Druhoje pytańne pastaŭlenaje *Milukowym* wyjaśniaje chto heta *Woskresienski*. I znajchodźić, što heta byŭ nie *Woskresienski*, ale *Pietrow*, katory kruciŭsia pamiž zialonaj moładzi — studentoŭ. *Pietrow* 1904 hodu pracawaŭ sierod socijał—rewolucionieroŭ. U 1906 hadu zdaryŭsia u *Kazani* ũzryŭ, pry hetym, jak winawataho aryštawali *Pietrowa*, zawiaźli ũ *Wiackuju* turmu, ale jon adtul uciok niejkim dziŭnym sposabam, — i heta z im zdaralosia dwojcy za apošnije hody. Apošniaje pytańnie, jakoje wyjaśniaje *Milukow*, datycie pytańnia: na szto była patrebnaj kwatara pry *Astrach. wulicy*, dynamit i dr. rečy. Dynamitu ad rewolucyonieroŭ *Pietrow* nia moh dostać, bo z imi nia mieŭ nijakich stasunkoŭ, zatoje pryhataŭlaŭ niešto supolna z asobaj, wyslanaj ciapier u *Paryž*, kab z arhanizawać tam rasiejskuju tajnuju paliciju i z niejkim ješče achrańnikam *Dobroskokowym*. Prypaminaje *Milukow*, što jakraz hod tamu ũ *Piecierburzie* zdaryŭsia padobny ũzryŭ ũ hašcinincy; ũzryŭ hety zdaryŭsia ad bomby, pryniesienaj tudy niejkim *Lapunowym*, katory, dziela patryotyizmu służyŭ także u achranie. Hety *Lapunow* znajchodziŭsia ũ blizkich stasunkach z *Preobražeńskim* (adna z familij *Woskresienskaho*). Dziŭnymi zdajuca hetyje ũzrywy, katoryje zdarajuca akurat u śnieźni (dziekabre), kali kančajecca termin nadzwyczajnaj achrany u stali- cy. Može być byli i bolšyje jakije mety: bo apošnimi časami ho- łasna hawaryli, što pryhataŭlajecca niejkaje wialikaje ubiŭstwa. Sła- wami: „siahońnia začynicie nam wustny, ale zaŭtra my iznoŭ ich atčynim pakul nie daśc ministerstwa jasnaj adpowiedzi ũ hetaj sprawie“;—zakančywaje *Milukow* swaju pramowu.

Dep. *Sokolow* (ad *Kazanskaj hub.*) kaže, što hasudarstwo znajchodzicca ũ niebezpiečenstwie; chto nia choće brać na siebie winy za nie tak dalokije wypadki, toj pawinien pryniać zapros i žedać jas- naj adpowiedzi.

U čacie zasiedańnia prawyje Deputaty probujuć sarwać zapros ale im heto nieŭdajecca. Dalszy prahlad zaprosu adłażyli na druhoje zasiedańnie.

Zasiedańnie 31-aje. Razhladajuć dalej zapros ab ūzrywie na Astrachanskaj wnlicy. Dep. *Bulat* (trudawik, litwin, ad Suwalsk. h.) kaže, što prawyje i centr staralisia pastawie sprawu tak, kab zapros nia mieŭ nijakaho fundamentu. „Kali ūdumacca ū toje, što kazali prawyje, to widać, što jany usimi siłami staralisia zapros zacierci, skomkać i schawać, kab skryć usio. Bobrynskiy skazaŭ, što kalib kadety, padajućy zapros u Dumu, skazali, što ūbiŭcy palicija nie aryštawała, to tady-b zapros mieŭ asnowu. Ale možna zapytać Bobrynskaho, čamu Azefa katoraho prowokatorstwo wyjawili nie byŭ aryštawanym? Prawyje nie cikawiacca, jakim heta paradkam načalnik Piecierburskaho achrannaho addzieleńnia, dawierysia niewiadamamu čela bjeiku, i zapisaŭsia jahonym dziadzćkam, umeblewaŭ jamu kwateru, nia tólki meblami ale i dynamitam. Dziela jakože mety, načalnik achrannaho addzieleńnia ūwajšoŭ u družbu z niewiadamym čelawiekam? Treba kab prawicielstwo i tyje katoryje iduć z im, abjaśniło heta ūsio nia tolki Dumie, ale i ūsiamu narodu. Dep. *Serwašydze* (ad Kaŭkazu) kaže, što padanyje u hazetach fotohrafii ūzrywu, wyjaśniajuć jakim paradkam jon zdaryŭsia. Ūzryŭ byŭ wypadkowy, bomba zwałiłasja z kresła, na katorym siadzieŭ Karpow. Dywan u kwatery z tannymi meblami dawodzić što heta kwatera przyznačalasja na fabryku bomb, hdzie Woskres. razam s Karpowym pracawali nad hetaj sprawaj Dep. *Rodičew* (k-det. ad hor. Piecierburha) kaže ū koźnym inšym hasudarstwie prawicielstwo starałosia-by samo wyswietlić sprawu. Prosiać u nas faktoŭ ale my ich nie majemo, nie nas lažyć abawiazak ich wyjaŭlać, zrabić heta pawinno sprawiedliwaje prawicielstwo katoraje dbaje ab swajej dobrej sławie ū narodzie. Dep. *Sazanowič* (prawy ad Mahil. h.) dawodzić, što zaprosam ka-dety praškodzili prawicielstwu wiasci śledztwa. Dep. *Gučkow* (akciabr. ad hor. Maskwy, kamandzir centra Dumy), kaže što pośle trochdnieŭnych zasiedańnioŭ sprawa ūzrywu nia wyjaśniena Radzić pastawie na hałasawańnie ci dalej razhladać hetu sprawu ci nie. 151 hołasom proci 88 zapros ab ūzrywie na Astr. wulicy atkinuty.

* * *

Zasiedańnie 32-aje. Aposniaje piered Kaladami zasiedańnie Has. Dumy pačynajecca ad zaprosu parcii nardonaj swabody (k det. Ab niezakonnych pastupkach hradačalnika Odessy hien. Tołmačowa ū časy wyboroŭ ū hasud. Dumu. „My wiedajem, piše partija Narodnaj swabody ū zaprosie, što samoupraŭstwa hienierałoŭ biezhranična, ale ličym swajej pawinnaściu pakazać pastupki načalstwa. Hety zapros datyče niezakonnych pastupkoŭ tolki ū časie wyboroŭ; heto tolki adna stranica z historyi samawolstwa i hwałtoŭ hien. Tołmačowa“.

Dalej razhladali drobnyje zaprosy i zakony. A hadzinie 2 i 30 minut pedsiedaciel abwieščaje Wysačajny Ukaz, pa katoramu Has. Duma raspuskajecca na świała da 20 studnia (Janwara) 1910 hoda.

Za čas minušaŭ sesii Hasudarstw. Dumy z 440 zakonaprajektoŭ, 64 pryniato, 5 atkinuto, 22 wiernuto ministram, 19 hatowy

da praładu, 327 znajchodzicca u kamijach, 3 pačaty razhladać na ahulnych sabrańniach.

= Z adnym prawym dumskim deputatom trapiłasia duža prykraja pryhoda. Byŭ siabie adzin hienierał Nikiforoŭ, i mieŭ u Dumie niejakuju sprawu. Rab sprawa pajsła hladziej, Nikiforow „padmazaŭ“, dašy adnamu prawamu deputatu 500 rubloŭ hrašmi i ješće na 10 tysiać rubloŭ weksel. Toj deputat hrošy uziaŭ, a sprawy nie zrabiŭ. Ciapier Nikiforow pazywaje taho deputata u sud, wymahajućy swaich 500 rubloŭ i weksli. Imia taho deputata Aleksiejew; wybrany jon ad prawasłaŭnych hor. Wařawy.

Karotkaja historyja Bielarusi.

(pa Kirkoru).

I.

Ziemi, prylehajućyje da Zachodniaj Dźwiny, Dniepra i Prypjac, byli zasieleny z niepomnych časou. Żyli tut narody sławianskaho plemieni, katoryje, jak pakazywajuć narodnyje pieśni, zdajecca pryjšli siudy z nad Dunaju. Samaje wialikaje było plemia Krywičej, katoryje żyli kala Dniepra i Dźwiny, tyje Krywičy, što pasialilisia kala reki Połoty, nazywali siabie Połočanami. Kala reki Soży (ŭ Mahiloŭsk. hub.) żyli Radziwičy. Pamiž Zachodniaj Dźwinoj i Prypjaciu, żyli Drehowičy. Kala Prypjac, żyli Dreŭlanie, a pamiž Możyram i Pinskam—Jatwiah. Usie hetyje plemiony mieli adno z adnym šmat čaho supolnaho—i ŭ wiery, i ŭ abyczajach i dzieła hetaho daŭno zliłisia ŭ wadzin Bielaruski narod.

Na abšary Bielaruskaj ziamli ješće da pryzwańnia kniazioŭ ŭ Noŭhorad pačali skladacca swaje kniaźstwy. Srmymi wialikimi pamiež imi ličyłisia kniaźstwy: Smalenskaje i Połackaje; a ŭ X stalećci ŭspaminajuca ŭžo kniaźstwy: Witebskaje, Minskaje, Turoŭskaje, Oršanskaje, Druckaje, Łukomlskaje, Mścisłaŭskaje, Iziasłaŭskaje, (abo Zasłaŭskaje), Łohojskaje, Słuckaje, Nowahrudzkaje, Niešwižskaje, Pinskaje, Sołomiereckaje, Mazyrskaje, Kleckaje, Pieresopickaje, Šwišočskaje, Barysoŭskaje i inšyje.

Wa ŭsich hetych kniaźstwach chryścijanskaja wiera, uschodniaho abrađu, rasšyryłasia ad času Kijeŭskaho kniazia Wołodzimira. U tyjež časy i niekatoryje Bielaruskije kniaźstwy naležali da Kijewa. Ale ŭ XI staleci za niezaležnaść swaju ad Kijewa paŭstaje Połackaje kniaźstwa, i mała-pamału zaharajecca niepryjaźn Połočan da Kijewa. Połackaje kniaźstwo na zachodzie, tak sama jak Kijeŭskaje na poŭdni, pačynaje zlučać drobnyje kniaźstwy ŭ wadno. Połacki kniaz zajmaje takaje samaje pałažeńnie miež drobnymi kniaźkoŭ, jakoje zajmaŭ kniaz Kijeŭski miež poŭdzenio-ruskich udzielnych kniazioŭ.

Tak sama jak u Paľudziennaj Rusi i Litwie, tak i ů Bieľarusi drobnyje kniaźstwyy nie byli zľučeny ů wadno celaje hasudarstwo; kroů liľasia ů damowych wojnach, palilisia horady i siolyy. Narod trymaůsia swajho kniazia datul, pakul baćyů ů im siľu, a kali toj sľabieů, narod pierachodziů na staranu duźejšaho. Treba wiedać ješće, što na Bieľarusi z samych daůnych časoů trymaůsia wiećewy paradak, pry katorym, papaůdzi kniaźstwam kirawaů narod, anie kniaź. U wialikich haradoch, jak Poľack, Minsk, Turoů, wieće mieľo wialikuju siľu i časta prahaniaľo niepadobaůšahosia narodu kniazia i wybiraľo nowaho. Nia hledziaćy na heta, narod krepka lubiů rod swaich kniazioů; kniaziu druhoha, čužoha rodu ciaźka, dy i nie zusim bespiećna byľo sadzićca na pasad Poľackich kniazioů. Heta prywiazannašć narodu da kniazioů swaich dawodzić nam, što kniazi s pahanskimi litoůskimi imionami nie byli čuźymi kniaziami, ale naleźali da rodu Poľackich kniazioů; jany kniaźacki pasad nie siľaj zabirali, ale sadzilisia na jaho pa rodawomu prawu.

Poľack—samaje daůnaje i silnaje z usich bieľaruskich kniaźstw. Kniaźyů tut z niapomnych časoů rod mieocjswych kniazioů, (ab katorym adna skandynaůskaja (šwedzkaja) piešnia ůspaminaje, žyć u 6 wieku pa Naradźeůni Chrysta). Imion tych kniazioů historyja nam nie pierekazaľa. Najdaůniejšy wiadomy Poľacki kniaź heta — Rohwoľod, katory kniaźyů u X stalećci. Razkazywajuć, što u Rohwoľoda byľa wielmi pieknaja daćka — Rohnieda. Da Rohniedy swataľosia mnoha roznych kniazioů, pamieź inšymi prysľaů swaich swatoů i Kijeůski kniaź Woľodzimir, ale Rohnieda nie chacieľa išci za jaho zamuź i atprawiľa swatoů takimi sľawami: „skaźycie swajmu kniaziu, što nie idu za rabynyća“. (Woľodzimirowa matka byľa niawolnica — rabyniaj). Woľodzimir razhniewaůsia za heta i napaů z silnym wojskam na Poľack, ůziaů jaho; — pierebiů usiu kniaźackuju semju, a Rohniedu, zawiozšy ů Kijeů, prymusiů być jamu žonkaj. Rohnieda radziľa Iziasľawa. Woľodzimir dla Iziasľawa na stalicu pabudawaů horad Iziasľaw (Minskaj hub.) i addaů jamu dziedzićnaje poľackaje kniaźstwo.

Takim paradkam, ad Iziasľawa paćynajecca rod histarycznych poľackich kniazioů. U 1003 hadu kniaźyć u Poľacku syn Iziasľawa — Braćysľaw. Ad časoů kniazia Braćysľawa paćynajecca zmahaůnie Poľacku z Kijewam. Najbolšy razhar zmahaůnia prypadaje na čas kniaźeůnia syna Braćysľawowaho — ůsiesľawa, a ůnuka syna Rohniedy — Iziasľawa. Pieršy napaů na zemli naleźaćyje da Kijewa ůsiesľaw; ůziaůšy mnoha niawolnika i bahata ababraůšy harady, waroćaůsia damoů u Poľack. Kijeůskije kniazi zastupili jamu darohu. Strašnaja bitwa adbyľasia kala reki Niemihi (pad Minskam); Kijeůskije kniazi ůziali Minsk, ale widać, što siľy ůsiesľawowy byli niemaľyje, kali nia hledziaćy na wyjhranju bitwu, wialiki kniaź kijeůski prasiů miru i klikaů u swoj aboz poľackaho kniazia. ůsiesľaw dawieriůsia i pryjechaů u aboz kijeůščan z dwumia swaimi aynami. Spatkaůnie adbywaľosia za Dniepram, kala Oršy. Ale Kijeůskije kniazi schapili ich u niawolu i atprawili ů Kijeů. Tolki niadoůha byli Poľackije kniazi ů niawoli. Na druhi hod nie ůdaľasia wajna Kijeůskamu kniaziu s Pie-

čeníehami, narod uzbuntawaŭsia proci jaho, i prasiŭ kniažyć u Kijewie Ŭsiesłaŭa. Ŭsiesłaŭ zhadziŭsia i kniažyŭ u Kijewie kala waŭmi miesiacoŭ, a paŭla wiarnuŭsia nazad u swoj rodny Połacki.

Ŭsiesłaŭ zajmaje paćesnaje miejsce ŭ historyi našaho kraju: jon patrapić pastawić wysoka swajo kniažstwa, pryłučyŭszy da Połacka kniažstwy: Minskaje, Witebskaje, Oršanskaje, Mścisłaŭskaje, Łukomlskaje, Druckaje, Łohojskaje, Słuckaje, a także i časć Liwonii za-leżała ad połackaho kniažstwa. I chacia pry Ŭsiesławie Połack dwa razy pierechodziŭ u ruki Kijeŭskich kniazioŭ, usiož pry im jaho kniažstwo dajšło najbołšaj swajej siły i sławy. Hdzie nia moh uziać Ŭsiesłaŭ siłaj, tam braŭ rozumam i chitraściu. Wiadomy pamiatnik literatury XII stalećcia ... „Słowo o Połku Iegora“ tak piše ab Połackim kniaziu: „Kniaź Ŭsiesłaŭ ludziam sud dawaŭ, kniaziam harady paradkawaŭ, a sam woŭkam biehaŭ ad Kijewa da Tmutarakani, piereiekajučy darohu wialikamu Chorsu (soncu). Ŭ Połacku zwoniać zautreniu u ŭwiatoj Sofii, a jon u Kijewie zwon čuje..“ — Swaim rozumam, niespakojnym charaktaram i sławaj čarodzieja Ŭsiesłaŭ nadoŭha astaŭsia ŭ pamiaci narodu; ab im chadzili roznyje kazki — le-legendy, jak ab čarodzieju i niekatoryje z ich papali ŭ pisanyje pa-miatniki. Kniažyŭ Ŭsiesłaŭ 87 hadoŭ, pamior u 1101 hadu.

Zmahaŭnie s Kijewam i doŭhije wojny ciahnulisia i pry naŭle-dnikach Ŭsiesławowych—Rohwołodzie i Barysie, kniaziah Połackich.

Dobrych kamandzieroŭ wojskam i kniazioŭ chwatało, ale nie było ŭžo taho hramadzkaŭho i wajennaho ducha, jakim sławilisia časy Ŭsiesławowy. Napaŭsć była krepkaja i upornaja, a u Bielarusoŭ siły raskidywalisia, paćynalisia swarki, nie było nijakaho posłuchu. Na-sledki hetaho byli strašnyje. Ŭwieŭ kraj dajšoŭ da poŭnaj ruiny. Zie-mli, prylehajučyje da Dniepra, Prypieci, Dźwiny, Biereziny, dymili-sia pažarami; hareli i puŭcieli harady i sioły; žycieloŭ, ahrablenych i zranienych, cełymi tysiačami hnali ŭ niawolu i paŭla pradawali ŭ da-lokuju Aziju. Zawioŭsia abšyrny handal niawolnikami, katory pado-baŭsia nia tolki kniaziam, ale i bajaram, zrabiŭszy z hetaho dachodny promysieł. Kijeŭski kniaz Wołodzimir Monomach Oršu, Kopyś, Minsk i Druck zrujnawaŭ da zwaŭnia. Ŭ kancy smutny hety abraz končyŭ-sia chaŭrusnym pachodom usich kijeŭskich kniazioŭ na Bielaruskije ziemi. U 1127 hadu, napaŭszy na Bielaruś, zništożyli ahniom i mie-čom Łahojsk, Iziasłaŭl (abo Zastaŭl) i Połack. U 1129 hadu wialiki kijeŭski kniaz Mścisłaŭ zabraŭ Połackaje i Minskaje kniažstwy i sy-na swajho pasadziŭ na Połackim pasadzie.

Straciŭszy swaju dziedziznu, Kijeŭskije kniazi ŭkali prytułku ŭ Litwie i Liwonii; sabraŭszy družyny, prynialisia jany arhanizawać u kniažstwy tamtejšyje narody i, kab lahčej išła rabota, pakazywali siabie za adnawiercoŭ s tamtejšymi žycielami, a kali była patreba to i pieremieniali swaje imiony. I tak mała-pamału kłali asnowy Litoŭ-skamu kniažstwu, aŭ pakul Ryngold, a paŭla syn jaho Mindoŭh nie sabrali silnaho hasudarstwa, złučyŭszy ŭ wadno jak połackich, tak i litoŭskich kniazioŭ. Stalicaŭ litoŭskaho karaleŭstwa staŭsia Nowa-hrudak (ciapier pawietowy horad Minsk. hub.).

Włast.

K O M E T A.

U 1910 hađu zjawicca na niebie kometa. Zababonnyje ludzi ka-
žuć, što kometa zjaŭlajecca tolki pierad jakim niebudź nieščaściem,
a jošé i takije, katoryje dumajuć, bytcam kometa nalacić na ziamlu,
i nastupić kaniec świetu.

Kab razhadać, praŭda heta, ci nie, treba pierš napierš wiedać,
što takoje kometa, jak jana zjaŭlajecca,—i tady budzie jasna, ci mož-
na čekać ad jaje čaho—niebudź blahoha.

Wialikije komety zjaŭlajucca na niebi duža redka; ale maleńki-
je, katoryje možna uhledzić tolki ũ wialikuju padzornuju trubu—te-
leskop, zjaŭlajucca časta, i astronomy, katoryje hladziac na nieba
ũ teleskopy, biez mała kožny hod baćać pa kolki kometoŭ.

Pa swajmu wyhladu kometa zusim niepadobna na zory, miesiac
i usio toje, što my bačym na niebie. Kometa składajecca s kruha,
ad katoraho idzie doŭhi chwost; forma chwosta bywaje roznaja: jon
časam padobny da razwiejanych wałasoŭ, da miatły i t. p. U redkich
prypadkach kometa dachodzić da takoj wieličyni, što achwatywaje
s čwierć nieba. Czasam chwost dosi skora pieremieniaje formu. Do-
bra razhladajučy komety, my ubačym, što jany duža prašwiecistyje:
jaki by nia byŭ jarki świet komety, praz jaho zaŭsiahdy widać da-
lejšyje zorki.

27 hadoŭ tamu nazad, ũ 1882 hađu, adna kometa prajšla pie-
rad soncam,—i tady jaje zusim nia možna było dahledzić: świet sonca
prajšoŭ skroź komety, jak praz tonki tuman. Ale razam z tym paka-
zywajucca, što kometa može być takže i s čwiordaho materjału.

Jakiž heta čwiordy materjał, katory može pieremieniać formu
i tak prašwiečywajucca, što skroź jaho widny zorki?

Heta—pył. Kometa składajecca z drobnaho pyłu pamiž katorym
traplajucca i kamienčyki, wialičyni z harošynu, arech, a časam i z
bulbinu. U nas na wulicach kali bywaje taki pył, što skroź jaho nie
widać nia tolki zorak, ale i chat, to treba wiedać, što hety naš pył
u sotni razoŭ ściślejšy i ciažejšy, čym kometa.

Kaliž kometa składajecca s pyłu, to čamu jana nam zdajecca
celnaj? A tamu, što na kometu hladzim my z ahramadnaj dali; da jaje
mnoha miljonoŭ wiorst. Chmara nam tak-že zdajecca niečym celnym,
a tyje ludzi, katoryje bywali u chmarach na wysokich harach, ka-
žuć, što chmara—heta tuman i nawat nia duža husty. Letam, kali
padježdźajecie da wialikaho horadu, to nie widać ni damoŭ, ni cer-
kwiej — usio heta zasnawała hustaja chmara pyłu; a pryjedziecie ũ
horad, dyk bačycie što pyłu hetaho nidzie nie widać.

Usie my bačym, što miesiac pieremieniaje swoj wyhlad i pie-
resowywajucca pa niebie; cierez kožnyje 28 dzion jon robić kruh.
Tak, jak hetyje pieramieny robiacca na našych wačach časta, to my
i prywykajem k im, nie dziwujemsia i nie prydadom im asobnaho

značeenia. Woś, astronomy Źžo mnoha socien let pilnujuć ruch niabiesnych cieł — wiedajuć, što i kamety, bytcam miesiac kala ziamli, iduć kruhom sonca i to pryblizajuca da jaho, to atchodziać ad jaho; bolšyje komety, katoryje možna Źbačyć biez padzornaj truby, traciać na hetu darohu mnoha času—pa kolki dziesiatkoŹ, a to i socien let Kometu možna bačyć tolki tady, kali jana blizka da sonca, a Ź inšy čas jana znajchodzicca nadta daloka ad nas, i jaje nie widać. Woś čamu ŹjaŹleńnie komety zdajecca nam nieŹdanym i niezrozumiełym.

Kometa, katoraja pakaŹecca Ź hetym hadu, była uhledŹena i prasledŹena astranomam Galilejem, dziela taho i nazywajecca kametaj Galileja. Jana prachodzić usiu swaju darohu kruhom sonca Ź 76 hadoŹ. Jośe staryje zapiski, s katorych widać, što kometa Galileja pajaŹlalaŹia Ź 1456, 1531, 1607, 1683, 1757 i apoŹni raz u druhoj paławinie 1835 hoda; u 1835 hadu jana prajšła kala sonca 16 listapada (najabra) i pašla pačala addalacca ad sonca, aŹ pakul nia ŹčeŹla z wačej; najdalej ad sonca jana adyjšla Ź 1874 hadu i s taho času pačala iznoŹ pryblizacca da jaho. Ciapier jeŹe komety Galileja nie widać nawat u samyje silnyje teleskopy. U pačatku 1910 hodu možna budzie Źžo Źbačyć jaje i hołym wokam a Ź Krasawiku (apreli) abo TraŹni (maji) miesiacy jana projdzie kala sonca, ale pašla iznoŹ paćnie addalacca.

Kali ruch komety Galileja, jak usiakaj inšaj, adbywajecca takim sposabam, što astronomy na mnoha hadoŹ nauŹpierad mohuć wyličyć, jakoj darohaj budzie iŹci kometa, to jasnaja reč, što kometa nia maje ničoha supolnaho z usim tym, što robiacca u nas na ziamli. Komety kruŹacca kala sonca, jak ziemia i miesiac, pa adnej i tej-Źe samaj darozie i ni wajny, ni čaho-niebudŹ druhoha waraŹyć nia mohuć i nie waroŹać.

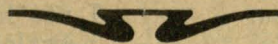
Ci moŹe kometa spatkacca z ziamloj? MoŹe. I Ź hetym niema ničoha straŹnaho. Takije spatkańnia Źžo bywali nie raz.

Što staniecca, kali kometa spatkajecca z ziamloj? Nia treba za-bywać, što ziemia kruŹycca z ahramadnaj skoraŹciu — bolš 25 wiorst praletaje Ź sekundu. Źiemia projdzie skroŹ komety, jak kula praz chmaru pyłu, i nihto na ziamli hetaho nie Źbačyć.

Pry hetkim prachodzie ziamli skroŹ komety tyje maleńkije kamienčyki, s katorych składjecca kometa, mohuć padać na ziamlu; ale dziela taho, što leciać jany wielmi skora, jany Ź pawietry krepka nahrewajuca i zharajuć zusim pierš, čym prybliziacca da ziami. Taki padajućy raspaleny kamienčyk my Źbačym, jak padajućuju zorku. KoŹnamu zdaralaŹia bačyć u jasnuju nočku padajućyje zorki; ich bolš za Źsio padaje wosieniaj, i ničoha straŹnaho my nie bačym u hetym, bo Źžo prywykli.

U 1866, 1872, 1885 hadach byli spatkańnia ziamli s kometami; pry hetym widać bylo ahramadnaje čyŹlo padajućych zorak—cełyje tysiaćy.

Redajew.

Wylečy u!..

I.

Smačna spić Łukaš na piečy,
Ū ścienu ūpioršysia nahoj;
Paryć spinu, hreje plečy,
Hraje nosam, jak dudoj.

Što za licha? Spić a čuje
Niejki jenk, jak s pad ziamli,
Jakby płące chto haruje,
Abo duch čyj zaniali.

Ciomna ū chaci, noć hluchaja,
Noć wasiennaja lażyć;
Wiecier ū kominie śpiewaje,
Ū wokny doždźyček bubnić.

Jenk praciażny nie scichaje:
O-o oo-jej! och! o-o-o-je-jej! —
Łukaš wočy praciraje,
Džurhnuŭ spinu pieciarniej.

Znoŭ pačušsia jenk u chaci,
I Łukaš sam zastahnaŭ:
— „Ty ci što, tut jenčyš maci?“ —
Žonku cicha zapytaŭ.

— „Ja Łukaška! ja sakole...
Oje-jej!“ — „Što, iznoŭ żywot?
Hore, Kasia, mnie s taboju!
Śmierć mnie leki kożny hod“. —

Š piečy zlez Łukaš siardzita,
Šłopnuŭ bosaju nahoj,
Spatyknušsia na karyta,
Hruknuŭ ū prypiak haławoj!

Wyhreb z jamki wuhłoŭ paru.
Skačuć iskry—duże dźmie,
Tolki hraje blesk ad žaru
I dryżyc u nudnaj ćmie.

Zapaliŭ Łukaš haźnicu,
Chatku bledna aświaciŭ,
Złość i škoda maładzicu:
Ciż jaje jon nie lačyŭ?

Ci nia jezdziŭ pa znacharkach,
Abarmotach, znacharoch?
Dy što tołku ū niedawiarkach?
Choć adzin ci z ich pamoh?

Tolki hrošy jšli jak ślina,
Išli, a pomačy nima.
„Što z taboju Kaciaryna?“
— „Och, nia wiedaju sama!

Ūsio balić wa mnie Łukaška!
To ū žar kinie, to u pot;
Nyje spina ū hrudziach ciażka,
Rwie i tuzaje żywot“.

— „A mo lipoŭ ćwirt pamože,
Ci rumianak s čabarom?
Padarwałaś ty, niaboža,
Što ūsio jenčyš z żywatom“.

Mocna žonka zaniepała,
Adaleła jaje chwor.
Łukašu tut jasna stała,
Što nia wylečyc ćabor.

Aż zmianiałaś baba s twaru,
Wočy ūpali, wytyrk nos,
Ščoki čyrwony ad žaru,
Choład niejki jaje tros.

II.

A tymčasam razwidniałaś,
Jak Łukaš zaproh kania;
Pa zawuhołkach śłaniałaś
Kłapatliwaja świńnia.

Cicha wiejnicy skrypieli,
Mierna stukaŭ ū humnie cep;
Žorny basam pieśni pieli,
Ciorli zierniatki na chleb;

Čušsia homan kala studni,
Wowiedzier bruk, dziawočy śmiech,
I užo hudzieŭ u kuźni
Kawaloŭ chrypaty miech.

Wosień poznaja stajała,
 Čas niahody chaładoŭ;
 Nieprytulna pazirała
 S pad tumana šyr paloŭ.

Z nizekich, siwych chmar, jak ślozy,
 Doždzyk liūsia wiecier wyŭ,
 Na bałocie hnuliś lozy,
 Les markotna hamaniŭ.

Tuskła, hłuca, jak u skryncy,
 Tolki kuściki šumiać.
 Mież prysady na haścincy
 Nikahutka nie widać.

Čhto pajedzie ŭ słoć takuju?
 Čhiba hetaka duša,
 Što patrebu maje złuju,
 Jak prymieram, u Łukaša.

Jedzie jon adzin dušoju,
 Zakruciŭšysia ŭ burnos;
 Konik kłypaje stupoju,
 Hraź pluchcić iz pad kalos.

Jedzie jon, jak čort siardzity,
 Dolu horkuju klanie:
 — „Och, ty dola! prapadzi ty
 Adčapisia ad mianie.

Woś była hdzie ješče kara,
 Kab jano pajsło ahniom!
 Darma treśnie rubloŭ para,
 Sčyścić chwor jaje mnie dom.

A ci budzie pomać taja, —
 Hrošy syp nie paziraj;
 Felčer zdorawa ździraje,
 Musiś dać jak ni wilaj!“ —

Felčer żyŭ nie tak daloka.
 Heta byŭ stary żydok;
 Jon laczyŭ usich „na woka“,
 Raiŭ chiny parašok,

Sol luberskaju, rycynu
 Ad ūsich bolejšy ūżywaŭ;
 Majstar byŭ jon zrezać špinu, —
 Adnym słowam, pamahaŭ!

Praz jakich dźwie-try hadziny
 Ūjechaŭ z im Łukasz na dwor;

A tymčasam ŭ Kaciaryny
 Razrastajecca ūsio chwor:

Stohnie, jenčycy biez prestanku
 Pad dziaružkaju staroj,
 Nie sčichaje bol ad ranku,
 Tolki j čuješ: „o-o-e-joj!“

A słužanka ŭ piecy palić;
 Kasia hołasam słabym!
 Wučycy dzieŭčynu i raić
 Jak waryć i što i s čym;

Kolki treba ŭ harščok soli,
 Kab nia sołano było,
 Kab rabiła ūsio pawoli,
 Kab na stratu nie išło.

Felčer zaraz razpranuŭsia,
 S torby strumenty dastaŭ,
 I Łukasz nie azirnuŭsia
 Jak jon baniek nastaŭlaŭ;

Zrezaŭ špinu i nie znajsia.
 — „Žywa budzieš nie pamreš,
 Ačuniaješ, nie pužajsia,
 Kuću chłopcōŭ nawiadzieš.

Ja lekarstw nie ūziaŭ s saboju,
 Dyk pryšlu na złotyach piać;
 Wypješ—źnimie jak rukoju,
 Pojdzieš ŭ prysiadki hulać“. —

III.

Mokry, złośny i hałodny,
 Staŭ Łukaš na svoj paroh.
 Azirnuŭ jon kut svoj rodny,
 Swoj nieradasny miarłoh.

Azirnuŭ—i što za dziwa?
 Prosta chaty nie spaznać!
 Kasia zoryć tak sčaaśliwa,
 Kryku, jenku nie čuwać.

Chustkaj čornaj ūsio zakryta
 Piered chworaju wakno;
 Stoł i ławy,—ūsio pamyto.
 Što-b to značyło jano?

Usio ŭ paradku, ūsio prybrana,
 Jak by Kōlady pryjšli,

I abrusom stoł zasłany,
Jak u świata, da ziamli.

Nie adchodziačy ad klamki,
Hrozna jon hladzić u kut;
Łukašu i nieuciamki,
Čaho babka snuje tut.

Babka ũ chaci haspadynia;
Pyniće ũsio, za ũsim hladzić,
Usiudy woka swajo kinie,
Usio ũ rukach jaje kipić.

Choć staraja, dy ruchawa.
Čysty bieły chwartušok,
Pazakasany rukawy
Chustka skručena ũ kružok:

Jon jaje pierš nie uhledziŭ,
Staŭšy bokam jak toj słup.
Cicha ũ chaci, zmoŭkli dzieci,
Tolki śmiech nia schodzić z hub.

— „Što wy ũsie paprucianieli?
Ci batrak ja wam, słuha?!“
Ŭ hety moment na paścieli
Čuje jon: „kuha—kuha!“

Tut Łukaš stupnuŭ dwa kroki,
Hruknuŭ šapkaju ab pieć,
Złosna źniaŭ burnos syroki:
— „Treba rezać was i sieć!“ —

Zahukaŭ jon sierod chaty,
Browy zsunuŭšy na nos;
— „I čaho mianie łazaty
Čort pa felčera panios?!“

Hawaryła-b, što radziny!
Ha, kab was pabiŭ piarun!
A to nie! Lačy im špiny,
Trasca treba wam, bizun!

Ja hasaju, jak sabaka,
Ad paŭnočy da paŭdnia,
Moknu, hnusia, niebaraka;
Sorak raz zhaniaŭ kania...

A toj žyd i rad chalera,
Niedawiarak, łysy pień,
Što jamu sabacča wiera?
Kab jon spuch u hety dzień!“

Babka noraŭ jaho znaje,
Tol kib moment ũkŭčyć,—
Projdzie złość jaho pustaja,
Aby zdolna prystupić.

A Łukaš ũ zasos ũschodzić,
Chmuryć browy, zuby ściaŭ,
I wačyma hrozna wodzić,
Čhto-b pad hnieŭ jamu papaŭ.

Wot papružku jon źnimaje—
Ab lekarstwach i zabyŭ,
Ci za pazuch... čort ich znaje,
Ci kudy ich pałażyŭ,—

Tolki jon raspierewaŭsia,
A butelki-dziń-dziń!
Tut Łukaš jak uzławaŭsia:
— „Wot ja ich čortoŭ syn!

Wot jak! wot jak!“ — chodziać boty,
Jak kalosy z pad harmat.
Prapadaj, čatyry złoty,
Zadawisia imi had!“

„Ach, Łukaš! Jaki pašpiešny!
Daŭ prybytak jamu Boh...
— Ty zapraŭdy Łukaš śmiešny:
A wam doktor i pamoh“

Babka chitra tak mirhaje,
I Łukaš adrazu źwiaŭ:
— „A mo i praŭda! čhto ich znaje“.
Hnieŭ jaho uwieš apaŭ.

Jon i sam byŭ rad pryznacca,
Što taki kaniec Boh daŭ,
Tolki-ž brydka zrazu zdacca.
— „Tyb naŭpierad papytaŭ, —

(Babka bliżej nastupaje,
A Łukaš daŭ krok nazad):
— „Syn ci doczka? a to łaje.
Sam wa ũsim ty winawat!

Hej! patrebny twaje strachi!
Uch, jak strašna! a ja—jaj!
(U Babulki tut s padpachi
Wytyrk butli świetły kraj).

Woś, idzi zirni na syna!
Uwieš, jak ty! kab ja żyła! —

Heta prostaja nawina
 Ŭ radašć bačku prywieła.
 — „Ty babulka małajčyna!

Ja daŭno ŭžo tak kazaŭ.
 Wypjem, babka, kab Boh syna,
 Kab usich nas hadawaŭ!“

Jakub Kołas.

Hutarka ab pčołach.

Byli časy, — kali kraj naš słyŭ z bahactwa miodam i woskam, ale heta ŭžo minuło. Uzrasło nasieleńnie, a z im uzros i abšyr ralli, na košt wykarčewanych lasoŭ i łuhoŭ kwietnych; dzie dobra żywiliśia pščoły, — a adsiul — z ubytkam miadowych raślin i pčelaru prybyło pracy. Ciapier nielha, jak daŭniej, pakidać samym sabie pčoł, ale treba pamahać pracauńicy — pčoły ŭ jaje trudnym zmahańni z niespryjajnyimi dla jaje warunkami i staracca iści ŭ ślėd za nawukaj i praktykaj sotak wučonych pčelaroŭ. Tak naprykład, praktyka pakazała, što duža karystna mieć kała pasieki bieleju šwedzkuju kaniušynu, hrečku, padsoŭniečniki, fruktowyje drewy, klon, łaźniak i inš.; dziela taho, što z hetaho pčoły bolš za ŭsio majuć kaaiści.

Razstaŭlać wulli treba radami: rad ad radu na jakich 8—10 saźnioŭ, a wulej ad wulla ŭ radu na 1—2 saźni. Pry takoj pastanoŭcy lepš i lahčej pilnawać rajoŭ, lotki treba tolki skierowywać na ŭšcho do pałudzieh, abo zusim na pałudzieh, — hetyje starony nie pawinny być zakryty drewami ad sonca, dy i na wohoł kala pasieki nia dobra mieć wysokije drewy, bo z ich trudna bywaje ahrebać rai.

Uwieś ratamak našaho pčelnikoŭstwa lażyć u silnych siemjach; dziela taho, kab uzmocnić siłu kałod, treba ich akrywać claplej na zimu, pčoł padkarmliwać syropam z cukru ŭ Krasawiku (apreli) i niedawać duža raicca letam. Aprača hetaho, pčelary pawinny, atsypajučy rai, bačna hladzić, kab nie było u wulloch ščelin, praz katoryje wielmi časta bywajuć zładziejstwy miodu druhimi pčołami, a praz heta i bitwy pamieź siemjami, katoryje žništożywajuć siły rajoŭ.

Na zimu treba wulli abwiazywać sałomaj, abo absypać suchimi liściami. Robicca heta tak: na adlehłaści 6—7 wiarškoŭ ad ścienak wulla ubiwajecca rad kałkoŭ, pamieź katorymi i sypiacca liści apaŭ šyje z dreŭ. Kolla pawinny być wyšej na 4 wiarški nad wullom, kab i z hary možna było nasypać taho samaho listu, z wierchu-ž (kab wicier nie raznosiŭ listoŭ) uzwalić jaki ciežar. Pad dno wulla treba padkładywać jałowych łapak, abo ilnianaj kastry, kab nie zawodziliśia myśy. Pierend lotkami, pamieź listoŭ, treba ustawić trubku dla prachodu ŭ wulej pawietra i ačyščać lolki zimoj ad śniehu. Wiasnoj pčelar niepawinien duža paspiešać raskrywać wulli, bo z wiasnoj wywodzicca moładź tak zwany čer, katory, jak koźnaje maładoje stwareńnie, duža taicca choładu i časta, zastyŭsy, prapadaje.

Niechaj haspadar, padłaziučy ũ wosieñ pčoł, nia budzie nadto prahawity, bo kali mało pakinie pčołam miodu na zimowy korm, može zamaryć hoładam usiu pasieku. Kali niechwat u pčoł wiasnoj miodu, to nia treba škadawać cukru na syrop dla padkormki pčoł, za stratu na cukier pčoły wiérnuć z nawiazkaj, nia ličučy taho, što siła ich pawialičycca praz silniejšaje čerleńnie matki wiasnoj, a bolš siły—bolš budzie miodu i bolš dachodu.

Ciapier—kali wioski našy razsielajucca na chutary, — jośe nadzieja, što pčelnikoŭstwo na Bielarusi pojdzie ũ haru.

K. Borysowič.

Ab usiom pa trochu.

—o—

Hetyimi dniami turecki sułtan zapłaciŭ u hasudarstwiennuju kaznu kala 4 tysiać rubłoŭ nałohu za swaju nieruchomuju majetnaść. Da hetaho času sułtany i waźniejšyje čynoŭniki u Turcii nie płacili nałohoŭ.

—

Kala Rostowa-na Danu pasprečalisia pamieży saboj dwoch kazakoŭ i pajšli ũ zakład, što adnaho z ich zakapajuć da pałowy ũ ziamlu i daduć jamu wiaroŭku ũ ruki, da katoraj prywiazuć dzwie pary wałoŭ. Kali wały nie wyciahnuć jaho z jamy, to jon ich zabiare. Kazak nie padaŭsia i zabraŭ dzwie pary wałoŭ.

—

Inspektar kališko-piotroŭskaj haspadarskaj supołki p. Ichnatowič u swajej kniżyce piše, što najlepšy zawod karoŭ, najbolš wytrzymały i małočny heta prostaja skacina na Bielarusi i Litiwe. Skacina heta wielmi wytrzymałaja, i nie hledziačy na toje, što chodźić jana tolki pa aržańniach i polnych łuhoch, a na nać ničo ha nie dajuć, — małako ad ich śmat tłusciejšaje, čym ad karoŭ inšych hatunkoŭ, katoryje wymahajuć i lepšaj pašy i bolšaho dahladu.

Z Bielarusi i Litwy.

—o—

(Ad našych karespadentoŭ).

Wilnia. Hłaŭny buhaltar haradzki Apanas Pasternacki nadšastaŭ kala 160 tysiać haradzkih hrošej; woś ciapier senat ciahnie pad sud byŭšaho i ciapierešniaho haradzkih hałoŭ i troch čynoŭnikoŭ, što naležali da rewizii.

= U lutym u Wilni manicca być wystaŭka malunkoŭ, litoŭskich artystoŭ malaroŭ.

= U Wilni zhareŭ da ščentu wializany mahazyn Załkinda na Wialikaj wulicy, škody blizka na miljon rubłoŭ.

= Hetyim časam razbirałasia u tutejšym sudzie sprawa byŭšych słužačych pry Nowo-Wilejskaj balnicy dla warjatoŭ. Winili ich u tym, što jany ũ 1905 hadu rabili tam niezakonnyje schody; wiali ahitaciju pamieży rabotnikoŭ i sielan prociŭ prawicielstwa i inš. Sud prysudziŭ doktora Koziencewa, J. Kobženowa, Ł. Małkusa—na 4 hady u krepasé; ahrodnika Bortkiewiča tak sama na hod u krepasé; Pietrowa i Łykowa na 8 miesiacoŭ.

Daktaroŭ Klewezala, i Damašewiča; Karmazinowa, Šymanskaho, O. Kniwo i Pac-Pamarnackaho—sud apraŭdaŭ.

Minsk. U upraўleńni hasudarstwienych majetnaściej byŭ zjezd, na katorym railisia, jak palepšyć u nas usielakuju żywiołu. Na zjeździe hetym byli wybranyje ad ziemstw i sielska haspadarskich tawarystw. Pastanawili выбраć dwuch daradčykoŭ pa małačnaj haspadarcy; zrabieć pa wałaściach 202 punkty złučki; rabić wystaŭki z nahradami za lepšuju skacinu; čytać lekcii ab małačnaj haspadarcy; drukawać ab hetym knižki; arhanizawać drobnyje pazyčki; zrabieć nahlad nad kormam skaciny; rabić chaŭrusy dla supolnaho wyrabu masła i dawać na heta padmohu.

M. Kapył, Minsk. hub. Słuck. p. Muž z Ameryki prysłaŭ swajej žonce 200 rubloŭ hrošej, ale znajšoŭsia hetaki dasuży čelawiek, što s počty zniaŭ hetyje hrošy, bytcam jamu dawieryla heta zrabieć taja kabietu. Žonka amerykanca časta pisała mužu, čamu jon nia šle jej hrošej? Jon jej atpisywaŭ, ale hety samy čelawiek pierchwatywaŭ i listy. Sprawa praciahnułasia doŭha. Potym niejaka kabiecina taki dawiedałasia, što muž jaje prysłaŭ hrošy; pačali šukać winawataho i znajšli taho ašukanca; jaho arysztawali

Hurlo.

Łuck. Pry tutejšym sielska-haspadarskim tawarystwie, zrabili haspadarskuju radu, katoraja manicca dawać usielakije haspadarskije parady dla sielan.

Homiel. Tut maniacca załażyć biblioteku, ale na heta treba piererabić i paprawić haradzki dom, a haradzkaŭ uprawa ješče mała rupicca.

M. Chocimsk, Mohil. hub. Kli-
mawickaho paw. Zywiom my ŭ susiedztwie z Rasiejej, pabač z Smalenskaj i blizka Orłouškaj hub. Kalis tut rekoj Biesiadziu išła hrannica Bielarusi i Litwy, z Maszkwoj. Ziemiłany akopy, što daŭniej baranili naš kraj ad napadoŭ worahoŭ užo razsypajucca i raŭniajucca z ziamloj, dy zarastajuć zielewam; na ich že miejsce wyrastajuć užo čuoć nia ŭ kožnaj wioscy, narodnyje školy, hetyje sučasnyje i budućyje našy akopy i krepasći, dzie hartujucca budućyna našaj bačkoŭšczyzny, jaje kulturnaja siła i moc. Zrazumieli wialikaje značeńnie škol tutejšyje sielanie i intelihienty i supolnymi siłami zmahajucca z ciemnotoj. Tak, pamieščyk H. daŭ u w. Trościnnie ziamlu ad naroduju školu, a Cho—wič u Budočče dobraho lesu na ŭsie budynki i dziesiacinu ziamli—sielani-ž dali swaju mazolnuju pracu i hetyje školy ciazpier praŭdziwaja azdoba wiosak.

Tutejšy.

Dźwinsk. Supakoŭlasia chalaru,—napała škarlatyna. Horad ma je 100 tysiać žycieloŭ, a nie ma je swajej balnicy. Luteranskaja i żydoŭskaja balnicy poŭniusienki chworych.

Z usieh staron.

—o—

Piecierburh. Prawicielstwo dumaje pradać paŭnoŭčnuju časć Sachalinu amerykancam, dziela taho, što jaho trudna baranić na wypadak wajny.

Tyflis. Zugdzinskaho predwadziciela dwaranstwa—kniazia Ana-

kidze, ciahnuć pad sud za padło-
hi i šelmoŭstwa.

Maskwa. U domie Kuźmina na
Čystych Prudach, palicija ary-
štawala sabrańnie z 10 čelawiek,
znajšli śmat zabaronienych kniżok
i listkoŭ. Pamieź aryštawanych
byli palityčnyje ssylnyje, katory-
je skrytna pryjechali siudy.

Kijeŭ. Rada profesaroŭ pasta-
nawiła paćać letam hetaho hodu
budowu žanockaho uniwersytetu.
Hmach budzie u piac etažoŭ,
dziela 3 tysiać wučenic.

Chierson. Doktor Siłujanoŭ za-
pisaŭ chiersonskamu hubernska-
mu ziemstwu 10 tysiać rub. na
sielskije biblioteki.

Wiatka. Palicija šukaje redak-
taroŭ „Вятской Рѣчи“ z pryčyny
wiadomaho štrafu, jaki nalażyŭ na
ich hubernatar. Ciapier užo atšu-
kali čačwiortaho redaktora—Ow-
sianikowu i pasadzili jaje pad
arešt. Owsianikowa wučycca na
felčerskich kursach i maje dwoje
dziaciej.

Pietrozawodzk. Huberskaje sa-
brańnie asyhnawało na sielsko-
haspadarskiju pomać sielanam
bołš 23 tysiać rubloŭ. Majuć za-
wiaści haspadarskiju radu dla
sielan z ludziej świedomych pry
pawietowych haradoch.

Ryha. Siudy pryjechali japon-
skije ahienty nanimać rabočych
u Japoniju da pracy ŭ poli kala
burakoŭ, katorych zasiewajuć śmat
na cukier. Jak kažuć, dajuć do-
bruju cenu.

Belhija. Ustupiŭ na pasad (tron)
nowy karol—Albert i abwieściŭ,
što kasujucca ŭsie kary, niżej 3
miesiacoŭ astrohu.

Francija. Żonka Azefa, niama-
hła pierażyc haniebnaj plamy
swajho muža, katory byŭ prawa-
kataram i ŭ Paryżu nalażyła na
siabie ruki.

Hrecija. U Atenach—stalicy
Hrecii—niespakojna. U prawiciel-
stwiennyje budynki dla abarony
pastaŭleno wojska. U horadzie—
hrabieźstw y ubiŭstw y.

Kitaj. 16 prowincij Kitajskich
padało swajmu Impieratoru proś-
bu, kab skarej zawodzili konsty-
taciju.

Indzija. U Indzii što raz try-
woźniej. Ubiŭstwa sudździ Dżak-
sona — było tolki syhnałam da
ahulnaho rewolucyjnaho ruchu.

ŻARTY.

Pan i pastuśok.

Jechaŭ niejaka pan. Dajeżdżaje
da wioski, a tam pastuśak pasie
awiećak. Woś pan i pytaje: „kol-
ki u ciabie awiećek? Ci daloka da
siela? Ci hłyboka rečka? Jak cia-
bie zawuć?“ Pastuśok i adkazy-
waje: „siemsot; siem mil; pa ka-
lena; Teafil“.

Staraświecki Haspadar.

Staraświecki haspadar nakinuŭ-
sia na swajho syna: Sorak hadoŭ,
każe, nasiŭ ja hetyje boty, a ty
—had—za wosiem miesiacoŭ ich
zrezaŭ.

Od stycznia 1910 roku wychodzić zacznie
KWARTALNIK LITEWSKI

Wydawnictwo, poświęcone zabytkom przeszłości dziejom, krajoznawstwu i ludoznawstwu Litwy, Białorusi i Inflant.

pod redakcją JANA OBSTA.

W dziale illustrowanym 1-go numeru „Kwartalnika Litewskiego“ będzie zamieszczony szereg przepysanych, artystycznych typów ludu białoruskiego, stroje ludowe, wieś białoruska i t. d.

Do numeru II-go są przygotowane bajki i podania ludu białoruskiego, które będą drukowane po białorusku.

Prenumerata „Kwartalnika Litewskiego“ włącznie z przesyłką wynosi. Rocznie 5 rb. Półrocznie 2 rb. 50 k. Cena pojedynczego tomu 1 r. 50 k. Prenumeratę przyjmuje: Wydawca J. Obst, Petersburg, Jekateryński kanał 52, m. 110, oraz składy główne „Kwartalnika Litewskiego“. W Wilnie: Księgarnia Zawadzkiego. W Warszawie: Gebethner i Wolf. W Petersburgu: „Księgarnia Polska“ (Włodzimierski pr. 13).

Літературно-Науковий Вістник

український місячник літератури, науки і громадського життя виходить в двох видавнях, Київським і Львівським, книжк. по 12-15 арк. Містить белетристику оригінальну й переклади, оповідання, драми, поезії статі з української історії, літератури, суспільної економії й інших областей знання; огляди літератури, науки й суспільно—політичного життя: критику й бібліографію.

Редакція і головна контора: Київ, В. Володимирська, № 28.

Контора львівська: Львів, ул. Супіньського, ч. 17.

Передплата на видання київське рік 1910 на рік 8 руб.; для незможних учнів, студентів, учителів, низчих служачих, робітників і селян 7 руб., але тільки коли вони передплачують журнал просто з контори.

Книгарям і всяким посередникам від передплати 5% в тім разі, коли передплата виплачується повна (8 р.) і вся відразу.

За пів року 4 руб. 50 коп.—Кому трудно відразу, нехай присилає на перше число кожного місяця по 1 руб.

Комплетн журналу за попередні роки попредають ся по 8 руб.

годъ изд. **XII** Открыта подписка на 1910 годъ на **XII** годъ изд.
„ЮЖНО-РУССКУЮ СЕЛЬСКО-ХОЗЯЙСТВЕННУЮ ГАЗЕТУ“

областной еженедѣльный журналъ

посвященный опытному дѣлу, общественной агрономіи, коопераціи и практическому хозяйству степного юга.

Программа журнала выполняется помѣщеніемъ въ каждомъ номерѣ статей и замѣтокъ по отдѣламъ: основныя техническія статьи; руководящія о земской и общественной агрономіи; статьи по коопераціи; обзоръ сельско-хозяйственныхъ журналовъ; практическія замѣтки по сельско-хоз. техникѣ; корреспонденціи и текуція извѣстія по зем. еустройству, переселенію, сельской коопераціи, земской и общественной жизни.

„Вопросы мѣстной коопераціи“ выходятъ при журналѣ развѣ въ мѣсяцъ. Издаше вызвано тѣмъ особымъ значеніемъ, которое приобретаетъ теперь въ сельскомъ хозяйствѣ дѣятельность кооперативныхъ товариществъ всѣхъ видовъ. **Спеціальныя номера** посвящаются подробной разработкѣ насущныхъ и сезонныхъ вопросовъ.

Сбытъ хлѣба: хлѣбныя цѣны, обзоры видовъ на всемірный урожай, отчеты объ урожаяхъ, хлѣбная торговля, настроеніе рынка, крупныя сдѣлки, соображенія въ періодъ хлѣбной компаніи (1 сент.—1 нояб.) особый „Справочный листокъ хлѣбной торговли“, рассылаемый всѣмъ подписчикамъ **безплатно 2 раза въ недѣлю**. Въ этомъ же „Справочномъ листкѣ“ помѣщаются систематическія статьи по организаціи общественнаго сбыта продуктовъ хозяйства.

Въ составѣ редакціи входятъ: завѣдующій отд. обществ. агрономіи земск. агрономъ В. Э. Брунсъ; отд. опытной агрономіи и полеводства Дир. Харьк. Опытной Станціи проф. П. В. Будринъ; отд. животноводства и молочн. хоз. проф. М. Ф. Ивановъ и инспект. сельск.-хоз. П. А. Пахамовъ; отд. дѣятеля, Харьковскаго О-ва Сел. Хоз. Секретарь О ва агр. А. А. Голубаевъ; отд. земской, мѣстной, обществ. жизни, правительств. распоряж. агр. С. П. Дремцовъ; отд. жел. дор. транспорт. и торговымъ агр. С. М. Кузнецовъ и агр. Г. Г. Дибольдъ; отд. сад. А. М. Рабиновичъ

Отвѣтствен. ред. агрономъ С. М. Кузнецовъ.

Сотрудники: проф. К. С. Ацинь, Н. Д. Агалли, Л. В. Андренко, проф. А. Н. Анцыферовъ, Н. С. Барабоскинъ, проф. П. В. Будринъ, В. С. Вагилевичъ, М. Ф. Волчанскій, В. В. Винеръ, А. С. Гоздовскій, А. Г. Голозко, проф. П. А. Гордѣвъ, Г. Г. Дибольдъ, С. П. Дремцовъ, П. Добровольскій, И. И. Дамбергъ, А. И. Душечкинъ, М. А. Егоровъ, Л. Езерская, Г. Езерскій, И. В. Емельяновъ, В. К. Енкенъ, проф. Л. Е. Зайкевичъ, П. А. Забаринскій, В. Н. Зельгеймъ, проф. М. Ф. Ивановъ, А. Кондури, Г. Н. Козлевскій, А. Кирилловъ, Х. И. Клейнъ, С. М. Кузнецовъ, проф. Н. М. Кулагинъ, А. Е. Кулыжный, Г. А. Любарскій, А. П. Лазаренко, В. И. Мезенцовъ, Н. В. Милѣвъ, К. Г. Маньковский, О. А. Морозова, Д. Михѣвъ, А. К. Нижицкій, А. П. Нѣмецъ, В. А. Онуфриевъ, П. А. Пахамовъ, И. М. Подольскій, А. В. Португаловъ, А. М. Рабиновичъ, Д. Л. Рудзинскій, М. В. Рѣзниковъ, Ю. Ю. Соколовъ, Я. М. Савченко, Я. П. Сокальскій, Н. П. Соколовъ, А. Теряченко, С. Ф. Третьяковъ, Н. Танашевъ, Д. В. Федоровъ, В. Филоновъ, П. В. Шимановскій, А. П. Щербининъ, И. Г. Чернышъ и др.

Годовые подписчики получаютъ въ 1910 году:

50 №№ журнала по об-цей его программѣ. 40 №№ „Справочнаго листка“ по хлѣбной торговлѣ. 12 №№ мѣстной „Вопросы коопер.“ книги по капитальнымъ вопросамъ программы (въ 1909 г. даны: 1) проф. П. В. Будринъ—„Селекція сельско-хоз. растений“ и 2) А. П. Корховъ—„Теорія и практика колѣненія сел.“ 1 календарь и справочн. книжка хоз. животныхъ по нормамъ 1 „Хлѣбороба“ на 1910 г.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ—4 р., 6 м.—2 р. 3 м.—1 р.

Для сельскихъ кооперативовъ, крестьянъ и учителей 50%, для земскихъ управъ при групповой подпискѣ 25% скидки. Подписной годъ считается съ 1 января.

Адресъ конторы и редакціи: Харьковъ, Московская, № 10.

Новая Русь

№ въ розничной продажѣ
3 КОП.
Въ провинціи
4 КОП.

Большая ежедневная политическая, общественная и литературная газета. Издается при ближайшемъ участіи А. А. Суворина и постоянныхъ сотрудниковъ „РУСИ“.

Подписная плата на годъ
9 рублей
На 1 мѣсяца
30 коп.
На 2 мѣсяца
1 руб. 60 к.

Подписная цѣна на газету „НОВАЯ РУСЬ“ по мѣсяцамъ:

Съ доставкой и пересыл. На 1 годъ—9 руб., на 11 мѣсяц.—8 р. 40 к., на 10 м.—7 р. 80 к., на 9 м.—7 р., на 8 м.—6 р. 30 к., на 7 м.—5 р. 50 к., на 6 м.—4 р. 70 к., на 5 м.—4 р., на 4 м.—3 р. 20 к., на 3 м.—2 р. 35 к., на 2 м.—1 р. 60 к., на 1 м.—80 коп.

За границу: На 1 годъ—17 руб., на 11 мѣсяц.—16 р. 25 к., на 10 м.—15 р. 50 к., на 9 м.—14 р., на 8 м.—12 р. 30 к., на 7 м.—10 р. 70 к., на 6 м.—9 р., на 5 м.—8 р., на 4 м.—6 р. 70 к., на 3 м.—5 р., на 2 м.—3 р. 50 к., на 1 м.—1 р. 80 к.

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ:

Въ Главной Конторѣ газеты „НОВАЯ РУСЬ“, Спб. Невскій, 10, въ отдѣленіи Фонтанка, 30.

ОТДѢЛЕНІЯ ХЪ:

Москва. Московск. отдѣл. газеты „Новая Русь“, Большая Дмитровка, № 15. кв. 26.

Вильна. А. Х. Кунинь. Стефановская, № 21, кв. 2.

Варшава. Я. О. Мерецкій. Хмѣльная, № 49.

Рига. Артель газетчиковъ, Мостковская, домъ № 6, кв. 1.

Рига. К. И. Бирзгалъ. Городской кіоскъ.

Одесса. М. Арфинъ, Ришельевская ул. д. № 42.

И въ агентствахъ во всѣхъ городахъ Россіи.

Во избѣжаніе задержекъ на почтѣ и въ доставкѣ газеты „НОВАЯ РУСЬ“ необходимо писать полностью.

Издатель Т-во издательскаго и печатнаго дѣла „Новая Русь“.

Редакторъ И. К. Заюнчковскій.

Wyjšou z druku i pradajećea

pa wialikšych kniharniach našaho kraju, pa ũsich ahienturach „**Našaje Niwy**“, ũ Belaruskaj Wydaŭnickej Supołce „**Zahlanie sonce i ũ naše wakonce**“ ũ Piecierburzie i ũ kantory „**Našaje Niwy**“.

PIERŠY BIEŁARUSKI

KALENDAR

„**Našaje Niwy**“

na 1910 h.

U kalendary Wydrukowany takije rečy:

1) Kalendarnyje wiedamaści.	22) Januk Kupala. Pieśnia zwanara.
2) Waźniejšyje kirmašy na bielarusi.	23) Ciotka. Hrajka.
3) Spis har. i miastečak na Bielarusi.	24) Ciotka. wieskowym kabietam.
4) Statystyka.	25) Jakub Kolas. Nioman.
5) Jak na torfie zrabić sienažać.	26) K. Kahaniec. Malitwa.
6) Torf u sielskaj haspadarcy.	27) Maksim Bohdanowič. ** (Doždž u poli).
7) Tanny apał.	28) Albert Pawłowič. Piastun.
8) Dziesiać zapawiedziej dla wieskowaho haspadara.	29) Stary Ulas. * * * (Pramčaŭsia maj...).
9) Jakaja karyšć ad pasiewu traŭ?	30) E. Budźko. Wosień.
10) Ab lubinie.	31) E. Bužo. Les.
11) Jak spaznać, jaki štučny hnoj patrebny dla našaj ziamli.	32) M. Aroł. Pieśnia.
12) Jak wybirać dobr. raboč. kania.	33) W Karšun. Z pieśni adzinokaho.
13) Jak wybirać karowu.	34) Piotra Prosty. Abrazki.
14) Šol dla škaciny.	35) Jadwihin Sz. Sud.
15) Šešćipaloŭka na 5 dziesiacinach.	36) Włast. Jošć bol.
16) Jakije niewyhady šnur. haspad.	37) Ciška Hartny Na uschodzie sonca.
17) Jakaja vyhada pierajsci na chut.	38) Romuald Ziemkiewič. Bielaruskaja bibliografija.
18) Što treba mieć, kab sieści na chutar.	39) Žarty
19) Jak atkrywać sielska-haspadarSKUJU supolku.	40) Da kalendara pryložena pieśnia <i>Januka Kupaty</i> „A čhto tam idzie? pakładzienaja na muzyku E. M. Rogoŭskim.
20) Ab sudoeh.	
21) Kolki sloŭ ab nacionaln. adradzeŭni bielaruskaho narodu.	

KALENDAR wyjšou z malunkami ũ pieknaj akladce.

Cena 15 kap. s pierasyłkaj 20 kap.

Kniharniam i ahientam zwyčajnaja zniška.

Čhto wypisywaje 20 kalendaroŭ ci bolš za pieresyłku nie płacić.